

3.6.2024

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Viite: Hallintovaliokunnan kokous 6.6.2024, asiantuntijalausuntopyyntö 30.5.2024

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle ulkomaalaislain sekä tutkija- ja opiskelijalain 2 §:n muuttamisesta (HE 26/2024 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt Digi- ja väestötietovirastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Digi- ja väestötietovirasto, jäljempänä DVV kiittää valiokuntaa asiantuntijalausuntopyynnöstä ja esittää lausunnossaan seuraavaa:

Ulkomaalaisen henkilöllisyydestä varmistuminen väestötietojärjestelmää varten

Esityksellä ehdotetaan selkeytettäväksi ulkomaalaislain henkilöllisyyden todentamista koskevia säännöksiä. DVV huomioi näiden säännösten ja erityisesti henkilön tietojen väestötietojärjestelmään, jäljempänä VTJ tallentamisen yhteydessä tehtävän henkilöllisyydestä varmistumisen olevan keskeisimmät maahanmuuttajan henkilöllisyyteen Suomessa vaikuttavat säännökset. Yhtäältä maahanmuuttajan Suomeen asettautumisen kuten hänen asiointimahdollisuuksiensa edistämiseksi ja toisaalta suomalaisen yhteiskunnan perusrekistereiden kuten VTJ:ään nojaavan palvelutarjonnan luotettavuuden ylläpitämiseksi on olennaista, että hänet voidaan tunnistaa luotettavasti ja yksilöidä yksiselitteisesti. Tämän vuoksi ulkomaalaislain ja VTJ-lain¹ henkilön tunnistamiseen ja todentamiseen asettamien vaatimusten tulee olla yhteensovitettavissa.

Ulkomaalaislain ja VTJ-lain tunnistamis- ja todentamisvaatimukset vaikuttavat toisiinsa konkreettisimmin tilanteissa, joissa Maahanmuuttovirasto tallentaa ulkomaalaisen henkilön tiedot VTJ:ään ja antaa hänelle henkilötunnuksen VTJ-lain 22 §:n perusteella myönteisen oleskeluoikeutta Suomessa koskevan päätöksensä tai rekisteröintinsä yhteydessä noudattaen VTJ-lain säännöksiä henkilöllisyydestä varmistumisesta ja tallennettavien tietojen luotettavuudesta varmistumisesta. Lähtökohtaisena edellytyksenä henkilön tietojen VTJ:ään tallentamiselle on henkilöllisyydestä varmistuminen voimassa olevasta matkustusasiakirjasta VTJ-lain 9 §:n 3 momentin mukaisesti. Oleskelulupaprosessissa tämä tapahtuu käytännössä Maahanmuuttoviraston tai Suomen ulkomaan edustuston tunnistuessa henkilön oleskelulupaprosessia varten. Vastaavasti kuin Maahanmuuttovirasto voi myöntää oleskeluluvan poikkeuksellisesti ilman, että henkilö tunnistetaan matkustusasiakirjasta, voidaan henkilön tiedot tallentaa VTJ:ään poikkeuksellisesti tilanteissa, joissa henkilö saa myönteisen oleskeluluvan eikä hänen ole mahdollista saada matkustusasiakirjaa

¹ Laki väestötietojärjestelmästä ja DVV:n varmennepalveluista 661/2009.

3.6.2024

esimerkiksi asianomaisen valtion huonon turvallisuus- tai ihmisoikeustilanteen vuoksi (VTJ-lain 19 §:n 3 momentti). Vailla voimassa olevaa matkustusasiakirjaa Suomessa laillisestikaan oleskeleva henkilö ei täytä henkilötunnuksen antamisen kriteereitä ennen Maahanmuuttoviraston myönteistä päätöstä oleskeluoikeudesta.

Poikkeukset matkustusasiakirjavaatimuksesta Suomessa syntyneen lapsen osalta

Esityksessä ehdotetaan vakiintuneeseen soveltamiskäytäntöön perustuvaa säännöstä matkustusasiakirjavaatimuksesta poikkeamisesta Suomessa syntyvän lapsen osalta. Suomessa kotikunnan omaavan vanhemman synnyttäessä lapsen Suomessa, tallennetaan syntyneen lapsen tiedot VTJ:ään, hän saa henkilötunnuksen ja hänelle merkitään kotikunta Suomessa terveydenhuollon toimintayksikön DVV:lle tekemän syntymäilmoituksen perusteella². DVV ei tällöin tunnista lasta henkilökohtaisesti eikä todenna hänen henkilöllisyyttään matkustusasiakirjasta. Lapsen VTJ:ään tallennettavat yksilöintitiedot sekä hänen suhteensa hänet synnyttäneeseen vanhempaan todennetaan terveydenhuollon toimintayksikössä. Myös tilanteissa, joissa Suomessa syntyneen lapsen tietoja ei syntymän perusteella tallenneta VTJ:ään, voi DVV antaa terveydenhuollon toimintayksikön antaman syntymäilmoituksen tietoihin perustuvan todistuksen³ lapsen syntymästä esimerkiksi lapsen kansalaisuusvaltiosta hankittavaa matkustusasiakirjaa varten.

Esityksessä olisi hyödyllistä huomioida voimassa olevan matkustusasiakirjan ja sen puuttumisen vaikutukset henkilön luotettavaan tunnistamiseen myös VTJ:n osalta sekä tähän liittyvät vaikutukset henkilön Suomeen asettautumiseen. Maahanmuuttoviraston rooli henkilötunnuksen antajana ja tietojen VTJ:ään tallentajana olisi myös hyödyllistä tuoda esiin. Esityksessä olisi hyödyllistä huomioida myös väestötietohallintoa koskevat poikkeukset henkilöllisyydestä varmistumisen menettelyihin Suomessa syntyneen lapsen osalta sekä poikkeusmenettelyn hyväksyttävyyden että lapsen matkustusasiakirjan hankkimiseen liittyvien vaikutusten ymmärtämiseksi.

Henkilöllisyyden todentamiseen liittyvät käsitteet lainsäädännössä

Esityksessä on ansiokas käsiteanalyysikohta (2.4) henkilöllisyyden todentamiseen liittyvän lainsäädännön käsitteiden käytön epäyhtenäisyydestä. Käsitteiden käyttö on epäyhtenäistä myös VTJ-laissa (ks. 9 §:n 3 momentti, 66 §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentit ja 69 b §:n 1 ja 2 momentit). Sääntelyn tavoitteiden ymmärtämiseksi ja soveltamisen helpottamiseksi on tärkeää kuvata käsitteiden epäyhtenäisyyttä ja sen syitä. Myös käsitteiden määrittelemineen muutettavaksi ehdotetun ulkomaalaislain 35 §:n säännökohtaisissa perusteluissa on samoista syistä tärkeää. Ainakin kohdassa 2.4 olisi paikallaan kuvata myös tietosuojalain 29 §:ään 1.1.2024 alkaen sisällytetyt yksilöimisen ja tunnistamisen käsitelmät. Näiden tietosuojalain 29 §:ään sisällytetyjen käsitteiden lakiin sisällyttämisen taustalla ollut perustuslakivaliokunnan kannanotto kohdassa jo onkin esitelty.

² Menettely perustuu väestötietolain 9 §:n 1 momenttiin ja kotikuntalain (201/1994) 4 §:n 1 momentin 4 kohtaan.

³ Valtioneuvoston asetus väestötietojärjestelmästä (128/2010) 39 §.

3.6.2024

Pekka Rehn
Ylijohtaja, asiakkaat-osasto

Pirkko Anttila
Johtaja, henkilöasiakaspalvelu-yksikkö

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus Elektronisk underskrift av dokument Electronic signature of a document

Asia / Ärende / Case

DVV/V/01325/2024 Hallintovaliokunta torstai 06.06.2024 klo 12.15 / HE 26/2024 vp / Lau-
suntopyyntö

Asiakirja / Dokument / Document

DVV/V/01325/2024-2 Asiantuntijalausunto

**Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /
Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /
This document has been signed electronically by the following persons:**

